

MEMORANDUM

az Amerikai Egyesült Államok Kormányának

Az erdélyi Ellenpontok szamizdat folyóirat 1982 őszén kibocsátott Memoranduma a romániai magyar kisebbség tarthatatlan helyzetére világított rá, és igyekezett a világ demokratikus népeinek és kormányainak figyelmét fölkelteni ennek megváltoztatása érdekében. A Memorandummal egyidejűleg megfogalmazott Programjavaslat a román kisebbségi politikának az emberi jogok figyelembevételével történő átalakítását szorgalmazó konkrét követeléseket tartalmazott.

A fenti két dokumentum sajnos csak a tömegkommunikációban nyert visszhangot, a politikai szférában észrevehető hatást nem gyakorolt.

Valószínűleg ennek a ténynek is köszönhető, hogy az elmúlt négy esztendőben a más nyelven beszélő románoknak nyilvánított kisebbségek helyzete hihetetlen mértékben tovább romlott, különösen a magyaroké, akiket a hivatalos és félhivatalos propaganda hovatovább elsőrendű közellenségnek deklarál. Úgy tűnik, a végső roham indult meg a magyar anyanyelvi oktatás ellen, amit újabb iskolák megszüntetése, kétnyelvűvé vagy románná alakítása, a magyar osztályokban a kétnyelvű oktatás szorgalmazása, az anyanyelven tartott felvételi vizsgák minden szinten elrendelt megszüntetése, óvónő- és tanítóképzők, valamint a marosvásárhelyi (Tîrgu Mureş) gyógyszerészeti iskola felszámolása is bizonyít. A hadjárat a kultúra minden területére kiterjed: sorra tiltják be az eddig hivatalos engedéllyel működő magyar kulturális csoportokat, megszüntették a Művelődés című lapot, valamint a román televízió kisebbségi (magyar és német) adásait, felszámolták a vidéki rádióstúdiókat, melyeknek archívumát megsemmisítették, aránytalanul csökkentették az anyanyelvi sajtó és könyvkiadás költségvetését, ugyanakkor fokozták a (hivatalosan nem létező) cenzúra tevékenységét.

Az egyházak önállóságát tovább korlátozták, s a teológiai főiskolai helyek számának csökkentésével lehetetlenné tették a paputánpótlást. A papokra mind nagyobb nyomás nehezedik, hogy híveikről jelentéseket írjanak az állambiztonsági szervek számára.

Fokozódott a Kárpátokon túli románság erőszakos betelepítése Erdélybe, s a magyar értelmiség szétszórása az Ókirályság területén.

Erősödött a magyarok biztonsági szervek általi zaklatása, növekedett a házkutatások, a rejtélyes „öngyilkosságok” és elhalálozások száma.

Az új útlevéltörvény lehetetlenné teszi az erdélyi magyarok többségének Magyarországra látogatását.

Magyarországgal a kapcsolat tovább romlott: az utóbbi két évben még kulturális egyezményt sem kötött a két ország. A gazdaság területeit kivéve a román kormány megszűnt tárgyaló partner lenni a magyar fél számára.

Erdély, mely a történelem legviharosabb évszázadai alatt is népek menedékhelye volt, ahol – az adódó ellentétek ellenére is – minden nemzetiség megőrizte nyelvét és szokásait, ma minden vonatkozásban a kifosztottság és megerőszkoltság korszakát éli. A román vezetés, mely az emberi jogokra vonatkozó minden nemzetközi egyezményt aláír, a valóságban országnyi börtönné, az emberek fizikai és szellemi-lelki elnyomódásának honává változtatta az uralma alatti területeket.

A jelen helyzet létrehozásában az Amerikai Egyesült Államok is részes. Egyrészt azzal, hogy jóváhagyását adta a trianoni békeszerződéshez, mely – a wilsoni elvekkkel homlokegyenest ellentétes módon – az ezeréves Magyarország olyan feldarabolását rendelte el, ami által tisztán vagy túlnyomóan magyarok által lakott területeket is más országokhoz csatoltak, egyharmadára csökkenve az ország területét, s a magyar népesség egyharmadát kisebbségi sorba taszította, s jóváhagyásával állt vissza

ugyanez az állapot a második világháború után; másrészt azzal, hogy külpolitikai indokokkal támogatja a román vezetést, a világ egyik legsötétebb diktatórikus rendszerét.

Mivel – mint az Ellenpontok volt szerkesztői – úgy érezzük, hogy továbbra is erkölcsi kötelességünk felhívni a világ figyelmét a romániai magyarok helyzetére, valamint mivel meggyőződésünk, hogy az amerikai nép őszintén támogatja az emberi jogok érvényesítését a világban, javasoljuk, hogy az Amerikai Egyesült Államok kormánya

1. ne érvényesítse többé a legnagyobb kedvezmény elvét a Romániával folytatott kereskedelemben. Ez a gesztus lényegében az erkölcsi támogatás megvonását jelentené elsősorban;
2. érvényesítse befolyását, hogy a Románia adósságait rendszeresen átütemező nyugati pénzügyi körök az átütemezést a gazdasági élet demokratizálását és észszerűsítését előirányzó reformok bevezetésétől tegyék függővé;
3. nyilvánosan ítélje el a Romániában folyó, államilag támogatott kisebbségellenes, főleg antiszemita és magyarellenos sovinszta propagandát, ami egyrészt az erdélyi kulturális genocídiumot igyekszik a román nép előtt igazolni, másrészt mind nyilvánvalóbban magában hordja esetleges pogromok lehetőségét, de – többé-kevésbé rejtetten – azt a több, mint évszázados imperialista törekvést is, mely Románia határait Magyarország rovására a Tiszáig szeretné kitolni;
4. gyakoroljon nyomást Romániára, hogy kisebbségi politikáját a madridi utókonferenciához megküldött, és ott hivatalos dokumentumként kezelt, itt mellékelt Programjavaslat szellemében demokratizálja;
5. kövesse fokozottabb figyelemmel a romániai kisebbségek helyzetének alakulását, s ezt megkönnyítendő, állítson fel konzulátust Erdélyben, Kolozsvár (Cluj) székhellyel;
6. követelje az egyházakra nehezedő terror megszüntetését, a vallásszabadság érvényesítését Romániában, valamint a római katolikus egyház elrománosítása helyett a második világháború után hatalmi szóval megszüntetett román görög katolikus egyház működésének visszaállítását, s templomaik visszaadását;
7. a politikai értelemben vett Kelet-európai államok differenciált megítélésében tegye méltó helyére Románia látszatfüggetlenségi sakkhúzásait, s vegye figyelembe a történelmi múlt differenciáltságát is, melynek megsértése nélkül e térség jelene végképp nem értelmezhető;
8. a madridi utókonferencia résztvevőikhez intézett és itt mellékelt Memorandumban kifejtettek alapján szorgalmazza
 - a./ a kisebbségek azon jogának nemzetközi elismerését, mely szerint érdekvédelmi szervezeteket alakíthatnak demokratikusan választott vezetőkkel;
 - b./ olyan nemzetközi szerv létrehozását, mely jogosult legyen a kisebbségi érdekvédelmi szervezetek panaszainak kivizsgálására s a döntőbíró szerepének betöltésére
 - c./ annak a kijelentésnek a nemzetközi jogi kodifikálását, mely szerint valamely ország azon természetes joga, hogy érdeklődik az etnikumához tartozó, más országok területén élő kisebbségek helyzete iránt, nem jelent beavatkozást a másik ország belügyeibe.
9. Márton Áron gyulafehérvári (Alba Iulia, Erdély) római katolikus püspök – aki több ízben fellépett a kisebbségek jogaiért és a zsidó lakosság elhurcolása ellen – koholt perben való elítélésének dátumát (1951.) augusztus 6-át nyilvánítsa az erdélyi kisebbségek napjává.

Az egyes állítások és javaslati pontok részletesebb alátámasztását szolgáló információkat készséggel az amerikai kormány rendelkezésére bocsátjuk.

Budapest, 1986.....

(Megjegyzés: Ezt a memorandumot is magam készítettem egy közös beszélgetés után, minden bizonnyal még Szócs Géza az évi Budapestre érkezése előtt. Ara-Kovács Attila amerikai kapcsolatai - Hámos László, illetve a Hungarian Human Rights Foundation - juttatták volna a címzethez. Nem egészen tisztázott körülmények miatt ez elmaradt. Talán Hámoséknak nem tetszett a szöveg, de lehet, hogy Ara-Kovácsnak. Vagy ki tudja, kinek. Tóth Károly Antal)